

kérik földi életünket: szándékainkat és cselekedeteinket, mulasztásainkat és gondolatainkat.

- Jézus egy olyan gondviselő Atyával ismertet meg minket, akinek szeretete mindig sugárzik felénk: csak tőlünk függ, hogy felfogjuk-e a felénk jövő biztatását: ne féljeteK, mert gondom van és gondom lesz reátok mindörökké: halálon erről és halálon túl egyaránt!

Ha a benne való hitünk erős és hiteles, kiszorít belőlünk minden aggodást és félelmet személyes halálunkat illetően. Nincs más hátra számunkra, mint biztatása mellett parancsaira is figyeljünk: legyünk jók és szeressünk, amíg itt élünk a földön, mert így halálunkkal nemcsak ismerőseink lelkének hajlékában kerít helyet magának a szeretetteljes emlékezés, hanem a jó Isten örök birodalmába is nyugodt és tiszta lélekkel térhetünk haza.

Adja a „Fennvaló”, hogy úgy legyen! Ámen.

MEZEI CSABA

DÁVID FERENC-EMLEKÜNNEPÉLYI BESZÉD

Zsid 13,7

Amióta az emberi civilizáció öntudatra ébredt és elindult kultúrateremtő útján, a múlt tapasztalataira épített. Az elődök korában bevált gyakorlatot, tapasztalatot az ember minden további nélkül átvette. Egy rendbéli nép feltalálta a tüzet, a másik már megtanulta és felhasználta. Egy generáció embere feltalálta a kereket, a másik átvette a kész találmányt és tovább tökéletesítette. Így születtek meg az örökérvényű fizikai törvények is.

A szájhagyomány korában az emlékezés volt az egyedüli adattárolás. A bölcs öregek élettapasztalatukkal és emlékező tehetségükkel nyertek köztiszteletet. Ők valóságos élő könyvtárak voltak közösségeik számára.

Aztán jött az írásbeliség kora, amely lehetővé tette a felgyülemlett adatok, élettapasztalatok, tudománnyá nemesült örökérvényű megállapítások rögzítését.

Ha így eljátszozunk a gondolattal, megértjük, milyen fontos az előljárókra való emlékezés. Emlékezés azokra, akik előttünk járták végig földi életük útját és hagyták hátra drága kincsnek élettapasztalataikat, erkölcsi eszméiket, gondosan megőrzött ősi kultúrájukat, vallásos hitfelfogásukat. Mondhatjuk azt is, hogy önazonosságunkat is előljáróinktól kaptuk. A rájuk való emlékezésünk igazolja önazonosságunkat, faji, nemzeti, kulturális, vallásos hovatartozásunkat. Mi, vallásos emberek is mindent nekik köszönhetünk: az istenhit tisztulását, fejlődését, a vallásos élet megtartó, felemelő célkitűzéseit.

Az emlékezés *évbrenléte*t jelent. Aki képes emlékezni, az tiszta lelkiismeretű ember. A tükörbe mer nézni. Aki a történelem tükrébe is bátran tud nézni, az vállalja önazonosságát, hovatartozását. „Mondd meg, milyen emlékeidre haragszol, s megmondom, milyen a jövőd. Így lehet történelemkönyvből is jövődöt mondani” - írja Bodor Pál.

Nem tagadhatjuk meg múltunkat, nem tagadhatjuk meg őseinket, hanem emlékezéssel adózunk mindazért, amit tettek. És mit tettek? Szólották az Isten beszédét.

A felolvasott bibliai vers Jézus után 67 körül íródott, de időszerűségét mindmáig sem vesztette el. Őskeresztény zsidó gyülekezethez szól a felhívás: „Emlékezzetek meg a ti előjáróitokról, akik szólották az Isten beszédét.” És az őskeresztények „szólották az Isten beszédét”, azaz részt vettek bizonyos formában az isteni kijelentésben. Az isteni kijelentés napjainkig áramlik felénk, csak mi nem figyelünk oda, nem érzékeljük pontosan, miben és hogyan nyilvánul meg. Talán az emlékezés az a mozzanat, amely a múlt tapasztalataira enged visszatekintenünk és megértenünk a kijelentést.

Olyan az egész, mint mikor a hegymászó megáll a hegy lábánál. Ott van, hitetlenül közel, de nem látja átfogóan, egészében a hegyet, és nem látja a csúcst. Távol kell menni ahhoz, hogy általános képet lehessen alkotni róla. Csak olyankor látszik igazán, teljes pompájában Istennek e természeti műve.

A képzőművész is gyakran hátrahúzódik, s úgy szemléli a készülő művet, mert csak így képes meglátni, mi hiányzik még az alkotásból, hogy elérje a különleges művészi hatást.

Csodálatos a zene! De, ha valaki túl közel ül a zenekarhoz, nem hallja azt, mint harmonikus összecsengő egészet, hanem csak azokat a hangszereket, amelyekhez a legközelebb ül. Távolságra, időre, szemléleti beérésre, felismerésre van szükség egy műnek a megértéséhez.

Valahogy így kell nekünk is visszatekintenünk a múltba, így kell emlékeznünk elődeinkre, hogy megérthessük az Istennek beszédét.

Mi, unitáriusok, ma Dávid Ferencre emlékezünk, a 16. század egyik szellemi nagyságára. Előttünk járt és életművével maradandót alkotott számunkra. Szólotta Isten beszédét, megalapította vallásunkat. Én hiszem, hogy része volt az isteni kijelentés hirdetésében. Gondoljunk csak életére, vallásos és humanista reformátori vezéreszméire, melyek nem hittételek örökérvényességére céloztak, hanem az emberi meggyőződésre. Hitte és vallotta a Biblia alapján, hogy „a hit Isten ajándéka”, és azt is tudta, hogy csak a szabad léleknek lehet vallásos meggyőződése, „igaz” hite. Az ember számára csupán az igaz, amit az értelme és lelkiismerete annak elfogad. Része volt a világ legelőrehaladottabb törvényének kihirdetésében, amellyel megelőztük az egész világot...De mi, erdélyiek túl közel álltunk e nagysághoz, nem láttuk tisztán e törvény nagyszerűségét és mélyen demokratikus voltát, nem vettük észre az isteni kijelentést, amelyben Isten szabadságot ad az ő gyermekeinek a hitre, a lelkiismeretre, a tökéletesedésre. Ma emlékezünk, és a megszépítő távlatból látjuk és értjük a múlt üzenetét.

Merem mondani, hogy Dávid Ferenc nemcsak nekünk, unitáriusoknak volt dicső elődünk, hanem mindannyiunknak. Nem abban látta a kereszténység lényegét, hogy kizárólagosságot szerezzen tanainak, hanem abban, hogy mindenki gyakorolhassa vallását értelme és meggyőződése szerint. Mint-ha Jézust hallanám, amikor a tanítványoknak mondja: „Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.” (Jn 13,35) Tudjuk, hogy a tanítványok sem képviseltek egységes álláspontot a val-

lást illetően. Nem is ez volt a lényeg, hiszen ahány ember, annyi egyéniség. A különbözőségben van a legtöbb abból a teljességből, amelyet csak Isten tud átfogni.

Ma az egész világ az emberi jogokról és emberi szabadságról beszél. A történelem Dávid Ferencet igazolta. De mi jutott neki mindebből osztályrészül a 16. század körülményei között, azt Bartalis János: Isten kezében című versének soraival szeretném érzékeltetni:

„Jött villámcsapás, jött fegyver.
Jött fergeteg.
Jött emberek hálátlansága.
Jött kegyetlenség, jött bűn.
Jött éhség és szomorúság.
Jött megalázás.
Jött üldözés és megpróbáltatás.
Jött bujdósás lélek-pusztában
és nem volt hová lehajtani fejet.
Jött kinszenvedés, Krisztus hét szenvedése.
Jött korbácsütés testen és lelken.
Jött börtön...
Nagy bajomban mindig csak azt mondtam:
Isten kezében vagyunk
és ott vagyunk a legjobb helyen.”

„A világosság a világba jött. Az idők távlatain át egy nagy kiáltó hang hívja az embereket, hogy járjanak a világosságban. Az ember földi élete tragikus kozmikus elégiává változik, ha nem figyel föl erre a kiáltásra”.

Dávid Ferenc tudta, hogy a világba jött világosságot nem lehet véka alá rejteni, s az idő távlatain át ő is egy ilyen kiáltó hang lett az emberiség számára.

Rajtunk múlik, felfigyelünk-e rá?

Felfigyelünk-e „élete végére”, amely igazolja küldetését? Megtagadhatta volna tanítását, isteni elküldetését és szabadon fejezhette volna be életét. Szabadon, ahogy azt álmodta életében. De mit ér a fizikai szabadság, ha a lélek rabságának árán veszi azt meg? Mit ér a vallásszabadság törvénye, mit ér a lelkiismereti szabadságnak csodálatos szép eszménye, ha a lélek rab? Hát szabad az, akinek lelke rab?

A hit és meggyőződés hangján vállalta a börtönt, de lelke szabad maradt, hite eszméje hozzánk eljutott. „Figyelmezzetek élete végére”, figyeljetek oda bizonyágtételére, melyet mártíromsággal vállalt a lélekszabadság érdekében és kövessétek hitét!

Összegzésképpen, Renan szavait idézem: „Akik elfelejtik a múltat, kénytelenek azt megismételni. Azok pedig, akik emlékeznek a múltra, benne útmutatást találnak a jelenre és a jövőre egyaránt, s gazdag hagyományt tudnak feleleveníteni. Mi megtanultuk a múltból, hogy sok idő és tapasztalat szükséges, amíg az ember eljut annak felismerésére, hogy egyetlen dogma sem érdemli meg, hogy érette szembeszálljunk és vétkezzünk az emberség és a szeretet ellen”. Ámen.

Dr. GELLÉRD JUDIT

ZARÁNDOKLÁS

Róm 1,8-12; 2Móz 3,5

Zarándok vagyok két hazám között - az óceánon innen és túl.

Zarándok vagyok félúton zene és medicina, medicina és teológia, s ki tudja még mi között.

Zarándok vagyok folyton félúton, de ez a félúton-lét számomra egyfajta állandó állapot. Soha nincs megérkezés és kényelembe-telepedés, mint ahogy nincs elhagyás és elfelejtés. Csak a folytonos szárnyalás, hídverés van. A küzdés maga mint végső cél.

Ó, nagyon szeretek zarándokolni. Szeretem, mert a zarándoklat intenzív lét, a lélek ünnepi készültségi állapota: boldog, várakozásteli, imádságos magafeszültsége, amely a szentséggel, a legmagasabb rendű értékkel való találkozást, a beteljesülést előzi meg.

Zarándokoltam Jeruzsálemben és Názáretben, magányosan, hátizsákkal. Lélekben résztvevője voltam a krisztusi drámának, s annak katarzisa újraszülte a lelkem.

Zarándokoltam Rómába, ünnepi nagymisét énekelve a Szent Péter bazilika roppant kupolája alatt. Akkori zarándoklatom már több volt egyéni lelki töltekezésnél. Lerombolásra ítélt erdélyi templomaink védelméért folyamodtam II. János Pál pápához, aki kezemből átvette a korondi gyertyatartót és atyai áldásával bocsátott el.

Zarándokoltam Japánba, történelmi zarándoklaton. Japán, ősi vallása, a shinto többévezredek elszigeteltségéből kilépve, e nép történelmében először hívott meg idegeneket, hogy az ők „Szent Péter bazilikájukba”, Ise nagyszentélyébe velük együtt zarándokoljunk. Így hát bizonyos én vagyok az egyetlen magyar, aki az eddig csak a japán császárt megillető helyen, a szentek szentjében állhattam megrendülten.

Ekkor értettem meg szívemben is Hans Küng, a nagy teológus sokat idézett mondását, hogy „Addig nem lesz béke a népek között, amíg a vallások békét nem kötnek egymással.”

Zarándokolni jó, mert hidak épülnek ilyenkor emberek, népek, vallások, világok között. Ilyenkor leomlanak a gyűlölet, az előítélet falai. Az együtt akarás, készülés, az együtt megtett fáradságos út - fizikai és lelki értelemben - és az együtt imádkozás gyönyörűséges katarzisa lelkünket újjászüli.

Amikor nemrég egy pünkösdkor ott álltam mint zarándok Csíksomlyó hegyén négyszázézedmagammal imába ájulva és az eget ostromolva megmaradásunkért, az isteni ajándék áthatotta a felekezeti határokat. Magyarorságon, hitünkben való megerősödés volt: van jövőnk! Istenünk életet szánt nekünk!

Zarándokolni nem csak távoli földekre, híres szenthelyekre lehet.

Ugyanolyan szent zarándoklat volt számomra minden húsvét, minden karácsony, de minden vasárnap is, amikor - bárhol is éltem - hazajöttem